Комар Ольга Сергіївна

викладач кафедри іноземних мов,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
zelenkoolga87@ukr.net

СИТУАТИВНІ ВПРАВИ ТА ЇХ РОЛЬ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У МЕЖАХ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ.

В останні декілька десятиліть в нашій країні та поза її межами широко поширилася комунікативно-функціональна лінгвістика, основні положення якої визначаються, в основному, наступним:

- комунікативний процес, як особливий вид діяльності, спрямований на встановлення та підтримку зв'язку та передачі інформації між людьми, де можна виділити дві взаємопов'язані сторони – лінгвістичну і соціальну, так як будь-яка комунікативна активність визначається конкретною ситуацією спілкування і відбувається на фоні умов, які безпосередньо впливають на її організацію та направленість;
- використання мови відбувається в рамках ситуації спілкування, тобто, виключається можливість появи будь-яких ізольованих висловлювань поза межами контексту;
- в ролі комунікативної одиниці представлені мовленнєві акти(слова, словосполучення, речення): заперечення, пояснення, прохання, питання, вдячність тощо. Значення елементів мовленнєвого акту в межах комунікативної активності визначається зв'язним текстом, де представлені їх функції та взаємозв'язки.
- мовленнєві наміри учасника комунікації передбачають виникнення акту спілкування, де враховуються дані про учасників спілкування, цілі, тему, місце, умови тощо;
- усне спілкування постає найбільш природньою формою діяльності, що проявляється у вигляді діалогу,тому, в процесі дослідження та навчання мови більш доречним буде будувати роботу від умов та функцій спілкування до систематизуючих елементів, а не навпаки [2; 60].

Ці умови визначають сутність компетентності в реалізації мовленнєвих намірів(комунікацій), тобто вміння співвідносити засоби мови із завданнями і умовами спілкування, брати до уваги рівень відносин між учасниками спілкування, враховувати соціальні норми поведінки в процесі організації та веденні бесіди, визначати доречність та доцільність висловлювань.

Один з найбільших впливів на викладання іноземних мов зробила комунікативна лінгвістика, підкресливши такі аспекти викладання як ситуативно-орієнтоване навчання під час розвитку усного мовлення, класифікація текстів та ситуацій, розробка та впровадження комунікативних вправ, використання рольових ігор тощо.

Структура функції вправ, яка є однією з основних їх характеристик, значно мірою змінювалась в процесі їх уточнення та вдосконалення. Деякі з цих вправ формуються на прикладі мовленнєвого зразка чи речення, інші будуються на основі понад фразової єдності і на рівні тексту, об'єднані в тематичні блоки в межах однієї теми. Структура системи вправ для навчання іноземної мови складається в основному з трьох систем, що сприяє володінню відповідними аспектами мови.

1. *Вправи на засвоєння лексичного матеріалу.*

Ці вправи складаються з речень та інструкцій, які пропонують вирішення різних завдань зі словами та формами, наприклад, вставте відповідну форму дієслова — доповніть пропуски потрібним прийменником — замініть синонімами виділені слова тощо. Такі вправи, в основному, виконуються письмово, тому не забезпечують розвиток комунікативних навичок. Вони слугують для осмислення та засвоєння лінгвістичного матеріалу,що створює передумови для вивчення мови на початковому етапі. Більше того, ці вправи доступні та прості з методичної точки зору,тому широко використовуються в посібниках та підручниках для вивчення іноземної мови[1; 88].

2. *Вправи для формування мовленнєвих умінь та навичок.*

Система цих вправ сформувалась в методиці навчання іноземних мов впродовж останніх десятиліть і займає передові позиції. Ці вправи дозволяють викладачеві стимулювати у студентів здатність оперувати матеріалом. Тому, саму систему можна розглядати у вигляді набору послідовно побудованих мовленнєвих дій, які повторюються,починаючи з ознайомлення з дією, і завершуючи її використанням в акті спілкування(тобто вправи на повторення, трансформацію та підстановку).

Як правило, їх можна розділити на два рівні. Перший рівень становлять підготовчі, тренувальні вправи, що використовуються для формування та розвитку лексичних, фонетичних та граматичних умінь і навичок. Часто, вони носять і аспектний характер. Ці вправи мають в основі мовленнєвий зразок, чим і забезпечують багаторазове повторення аналогічної структури і застосовуються для оволодіння лінгвістичним матеріалом. Другий рівень визначає вправи на розвиток умінь. Їх часто називають мовленнєвими, синтетичними або ситуативними. Вироблені вміння, як частина цих вправ,використовуються для оперування словниковим та формотворчим компонентами. Прикладом таких вправ може бути переказ тексту чи опис якоїсь події [4; 125].

Елементи репродуктивності, коли того, хто навчається направляють, корегують та мотивують до комунікації, притаманні вправам саме цього рівня. В межах проблеми підготовленого та непідготовленого спілкування ці вправи розглядаються як навчально-комунікативні і протиставляються — комунікативним.

3. *Комунікативні вправи.*

Якщо розглядати вправу як повторення однієї і тієї ж дії, то в межах комунікативної форми роботи цей термін ми можемо вживати лише умовно,

адже мається на увазі ряд реальних життєвих ситуацій, завдань-стимулів до реалізації дії відповідно до потреб не мовленнєвої діяльності. Фактично їх функція, в основному, полягає у тому, аби перевести мотив з мовленнєвої діяльності на загальну, таким чином, виробляє у студента вміння перетворювати мовленнєву діяльність на мовленнєву дію. Вправи комунікативного типу зазвичай будуються на понад фразовому та текстовому рівні. Одна із основних ознак цих вправ проявляється в тому, що виконуючи їх, студент має повну свободу вибору засобів, змісту висловлювання. По суті, всі ці дії визначаються предметом та метою спілкування та поза мовленнєвої діяльності, персональними інтересами тих, хто навчається. Тому, слід зауважити, що подібні вправи повинні будуватися без урахування системи та послідовності оволодіння лінгвістичним матеріалом. Його семантизація здійснюється з опорою на інформацію, отриману в процесі її сприйняття в умовах, коли студент проявляє ініціативу до комунікації. Схожий психологічний фон здатний створити необхідні умови для закріплення матеріалу, що вивчається [3; 74].

Вище означені три системи вправ безперечно є необхідними та ефективними в методиці викладання іноземної мови. Важливість кожної із них визначається домінуючим підходом у її використанні до навчання мови викладачем. Одночасно необхідно враховувати, що усі три системи в навчальному процесі взаємодіють між собою і доповнюють одна одну.

Отже, можемо зробити висновок, що сучасна методика і практика навчання іноземної мови пов’язана з апаратом вправ, що складається з трьох систем і кожна з них відповідає за вивчення одного з аспектів мови. За всеохоплюючої тенденції до комунікативного підходу, в процесі навчання переплітаються усі три системи, котрі доповнюють одна одну і знаходять свою реалізацію в різних пропорціях.

Список використаних джерел

1. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. Longman handbook for language teachers. Longman: London. 1983. — 252p.
2. Morrow, Keith. Principles of communicative methodology. Communication in the Classroom. Ed. by Johnson, Keith, Morrow. Longman: Essex. 1981. – p. 59–66.
3. Littlewood W. Communicative Language Teaching. Cambridge University Press: Cambridge. 1981. – p. 30–96.
4. Swan M. Practical English Usage. Oxford University Press, 1980. — 658p.